

Hišni red

za kranjsko deželno prisilno delavnico v Ljubljani.

§ 1.

Namen zavoda.

Zavodu je namen, siliti vanj oddane osebe moškega spola k rednemu, njih močem in zmožnostim primernemu delu in zlasti delovati na to, da se нравno poboljšajo in bolje usposobijo za zaslužek.

§ 2.

Koliko časa se pridržujejo osebe v zavodu.

Nobene osebe ni nepretrgoma dalje nego tri leta pridrževati v zavodu.

Ako se prisiljenec pred pretekom te zakonito določene dobe toliko poboljša, da se je upravičeno nadejati, da si bo kot delaven človek pošteno služil kruh, sme vodstvo predlagati, da se izpusti.

§ 3.

Imenovanje pridrževancev.

V kranjski prisilni delavnici pridrževane osebe se imenujejo prisiljenci.

§ 4.

Sprejemanje prisiljenecv.

Ob sprejemu se vsak prisiljenec natančno preišče glede njegove osebe in obleke, osnaži in izkoplje; lasje in brada se mu njegovi osebnosti primerno ostrižejo in odkaže se mu obleka po določbah kranjskega deželnega odbora. Prisiljenec ostane potem toliko časa izoliran, dokler ga domači zdravnik ne preišče glede zdravja in se mu pri raportu ne dopove hišni red. Domačemu duhovniku se dovede pri prvi prihodnji razdelitvi knjig.

Zasebna obleka in perilo ter tudi vse druge reči, ki se prisiljencu ne puste izrečno, se skrbno osnažijo in razkužijo in potem, ako so spravila vredne, vpišejo v knjigo za obleko, oznamenijo z vpisnikovo številko in spravijo v skladišče do izstopa njegovega.

§ 5.

Depozitna knjižica.

Za vsakega prisiljenca se takoj odloči posebna depozitna knjižica. Vanjo je vpisati gotovino, ki jo je prisiljenec imel pri vstopu, ter izkupilo za reči, ki jih je prinesel s seboj, pa jih ni kazalo spraviti, ker se je bilo bati, da se pokvarijo; dalje je vpisovati v to knjižico vse njegove dohodke in stroške, dokler je v zavodu.

Prisiljenec sme, če želi, pogledati v svojo depozitno knjižico.

Ob koncu leta je računsko vpisati ostali imetek v depozitno knjižico in ga naznaniti prisiljencu.

§ 6.

Razvrstitev prisiljenecv.

Opravo in ležišče odkaže prisiljencu po ravnateljevem ukazilu stražni nadzornik ali njegov namestnik.

Ta odredba se brez ravnateljevega dovoljenja ne sme premeniti.

§ 7.

Razredba prisiljenecv.

Prisiljeneci so glede vedenja razdeljeni v tri disciplinske razrede.

Vsak novi prisiljenec se uvrsti najprej v III. disciplinski razred in se pomakne po svoji pridnosti, svoji uporabnosti in svojem nravnem vedenju v II. in pozneje v I. disciplinski razred, vselej praviloma po šestmesečni preizkušnji.

§ 8.

Pomaknitev v nižji razred.

Domača komisija sme odrediti, da se prisiljenec za kazni pomakne iz višjega v nižji disciplinski razred, če se je neprestano slabo vedel in so manjše kazni bile brezuspešne.

§ 9.

Vedenje in dolžnosti prisiljenecv vobče.

Bogaboječnost, pokorščina in spoštovanje do predstojnikov, snažnost, rednost, delavnost, varčnost, spodobnost v vedenju so lastnosti, ki naj si jih prisiljenec prisvoji v zavodu in v katerih naj se utrdi, da se iz zavoda povrne v človeško družbo kot koristen nje ud.

§ 10.

Vedenje do uradnikov in paznikov v zavodu.

Prisiljenci morajo brez ugovora biti pokorni uradnikom in paznikom v zavodu, vesti se do njih skromno in spoštljivo in jih ogovarjati z „gospodom“.

Prisiljenci morajo, kadar vstopi katerikoli zavodov uradnik v kako delavnico, vstati s svojih sedežev, kadar jih sicer v hiši ali zunaj hiše srečajo, pa se jim odkriti.

Enako se morajo vobče vesti tudi do paznikov, samo v delavnicah, kjer so pogostoma skupaj, naj se pozdravljanje opušča.

Stražo ogovoriti, je prepovedano prisiljencem, razen če preti kaka nevarnost.

§ 11.

Vedenje do sobarjev, delodajalcev in njih namestnikov.

V vsaki delavnici in spalnici nastavi ravnatelj enega prisiljenca za sobarja.

Sobarjem je paziti na red in snažnost ter morajo drugi prisiljenci pokorni biti njih naredbam.

Sobarji morajo vsako hišnemu redu nasprotno ravnanje v delavnicah in spalnicah naznaniti.

Sobarski posel je odlikovanje.

Prav tako morajo vsi prisiljenci, ki jim je odkazano kako delo v zavodu ali zunaj zavoda, ravnati pri delu natančno po ukazih delodajalcev (podjetnikov) in njih delovodcev in te osebe spoštovati.

§ 12.

Vedenje do drugih prisiljenecv.

Vsak prisiljenec sme občevati z drugimi prisiljenci, ki so v isti delavnici ali spalnici.

Prisiljenci pa ne smejo med službo božjo prav nič govoriti, med delom pa le to, kar morajo zaradi dela samega.

S prisiljenci po drugih delavnicah občevati ustno ali pismeno ali po posredovalcih, je vsakem prisiljencu prepovedano.

Zlasti se strogo kaznuje prisiljenec, ki poskuša občevati s kakim poboljševancem.

§ 13.

Pri občevanju s tovariši je prisiljencem strogo prepovedano, na glas govoriti, imeti nenravne, brezbožne in politične pogovore, nesramno se kretati, pripovedovati si storjena kazniva dejanja, psovati se in grdo ravnati drug z drugim, prepirati, pričkati in pretepati se.

Ako prisiljenec prisiljenca razžali ali mu sploh stori krivico, naj se razžaljenec pritoži pri kakem predstojniku.

Tudi je prisiljencem strogo prepovedano, drug od drugega kaj kupiti, zamenjati, posoditi si, v dar vzeti ali drug drugemu kaj prodati, posoditi, zamenjati ali v dar dati. Zlasti je tudi prepovedano, drug drugemu dajati postranske užitke ali jih zamenjavati.

§ 14.

Vedenje do vnanjih ljudi.

Z vnanjimi ljudmi smejo prisiljenci občevati le v toliko, kolikor dopušča ravnatelj.

Tajne zveze imeti s komerkoli zunaj zavoda, je brez-pogojno prepovedano.

Tuje, tudi uradne osebe, ki obiščejo zavod, sme prisiljenec ogovoriti samo z dovoljenjem pričujočega uradnika ali paznika.

§ 15.

Vedenje v zavodu in zunaj zavoda.

Vsakega prisiljenca dolžnost je, da se vedno in povsod, bodisi v zavodu ali zunaj zavoda, vede mirno in spodobno.

Strogo je prepovedano, kričati, peti, žvižgati, ropotati, lesti na okna in na opravo po zavodu, poslušati in trkati ob stenah in vratih, lenobno polegati po dne.

Zlasti se brez prizanašanja kaznujejo nasilstvo, upornost in puntarsko skupljanje in se, če je treba, zatro z orožjem.

§ 16.

Vedenje glede na posest reči.

Noben prisiljenec ne sme imeti drugega, kakor kar se mu je v zavodu odkazalo v porabo.

Ravno tako je prepovedano, katerokoli reč brez dovoljenja nesti s seboj iz delavnice itd. v spalnico ali iz spalnice ven, katerokoli reč v zavod vtihotapiti ali jo iz zavoda odnesti.

Najdene reči je takoj oddati kakemu predstojniku, ponujena darila je odkloniti ter daritelja napotiti do ravnatelja.

Kolikorkrat kak predstojnik ukaže osebno preiskavo, se mora vsak prisiljenec brez upora dati preiskati.

Reči, ki jih ima prisiljenec brez pravice in se najdejo pri njem, zapadejo zavodu, ako niso last drugih oseb, in prisiljenec se vrhutega tudi kaznuje.

§ 17.

Vedenje glede na telesno snažnost.

Prisiljenci morajo vedno biti snažnega telesa.

Vsako jutro si morajo, ko vstanejo, omiti obraz in roke ter si lepo počesati lase.

Tisti, ki imajo opravek z umazanim delom, se morajo po večkrat na dan omiti in, če treba, tudi očistiti lase.

Kakor in kadar določita ravnatelj in zdravnik, se morajo prisiljenci kopati.

Životno perilo dobodo prisiljenci redno vsak teden, posteljno pa vsak mesec drugo.

Lase in brado si morajo prisiljenci striči na kratko.

§ 18.

Vedenje glede imetka, poslopij i. t. d.

Prisiljenci morajo v vseh prostorih v zavodu ravnati kar najsnažneje, imeti obleko, obuvalo, postelje, posodo, knjige, orodje, blago, ponočne priprave i. t. d. v čednem stanu ter skrbno paziti, da ne poškodujejo teh reči in tudi ne poslopij.

Vsak prisiljenec si mora vsak dan zjutraj očediti obleko in obuvalo in svojo posteljo spraviti v red.

Prisiljenec je odgovoren za vsako poškodbo in izgubo njemu izročenih reči, ki jo je sam zakrivil.

§ 19.

Vedenje med delom in ob prostih urah.

Prisiljenci morajo med delovnim časom brez prenehljaja delati pridno in skrbno.

Brez dovoljenja ne smejo iti niti s svojega mesta niti iz delavnice.

Prisiljenci, ki so vztrajno lenobni, se disciplinarno kaznujejo. Vsaka taka disciplinarna kazen se poostri s primernim prikrajšanjem v jedi.

Ob prostih urah morajo prisiljenci brati ali poslušati branje kakega svojega tovariša ali se z drugimi koristnimi rečmi pečati.

§ 20.

Vedenje pri službi božji.

Službe božje se morajo prisiljenci udeleževati pobožno.

§ 21.

Vedenje pri hojah v hiši in na dvorišču.

Kolikorkrat gre prisiljenec iz delavnice, mora biti popolnoma in v redu oblečen.

Pri vsaki hoji v hiši, zlasti pri hojah v cerkev in na dvorišče ali iz cerkve in z dvorišča morajo prisiljenci iti paroma in hitro ter se ustaviti, kolikorkrat ukaže predstojnik.

Samovoljno pohajati po hodnikih in po dvoriščih, je strogo prepovedano.

§ 22.

Vedenje pri prošnjah in pritožbah.

Kačar ima prisiljenec kako prošnjo do zavodovega ravnateja, naj to naznani pazniku svojega oddelka in prosi, da ga vede k raportu.

Ravnatelj mora vsak dan ob določeni uri zjutraj imeti raport, pri katerem je podajati vsa naznanila, pritožbe in prošnje.

Pri raportu mora prisiljenec povedati vse dostojno, se nič razgrevati in naprej siliti ter mirno čakati odločbe.

Če misli prisiljenec, da se mu je krivica zgodila po ravnateljevi odredbi, sme prositi, da ga zasliši domača komisija.

Neutemeljene ali iz sovražnega namena podane pritožbe ter vedoma neresnične ovadbe zoper uslužbenca, stražnike in druge osebe se kaznujejo.

§ 23.

Vedenje ob boleznih.

Če se čuti prisiljenec bolnega, mora to takoj naznani pazniku.

Kdor zamolči bolezen ali kdor se dela bolnega, se kaznuje.

Če prisiljenec oboli po noči, mora sobar poklicati ponočno stražo.

§ 24.

Vedenje pri hojah po mestu.

Pri hojah po mestu se morajo prisiljenci vedno spodobno in mirno vesti, brez ugovora poslušati ukaze

spremljajočega paznika, z nobeno zasebno osebo mimogrede govoriti in vedno paziti, da je vsa njih oprava v največjem redu. Darove jemati od zasebnikov, pobirati ostanke tobaka ali cigar ali kake druge reči, ki leže na tleh, je prepovedano.

Pri hoji na delo in z dela morajo prisiljenci korakati po sredi ceste zdržema v dveh ali treh vrstah ter ne stopati na hodnike.

Pri hojah po mestu je prepovedano kaditi.

§ 25.

Dnevni red.

Prisiljenci morajo na dano znamenje z zvoncem vstajati v dobi od 1. aprila do konca oktobra ob 5. uri, druge mesece pa ob 6. uri zjutraj. Ko se omijejo in očedijo ter oblečejo, morajo v red spraviti postelje in potem skupno opraviti jutranjo molitev.

Nato gredo s paznikom na posebno znamenje z zvoncem v delavnice, kjer dobe kruha in juhe.

Nočni pokoj se začne na dano znamenje z zvoncem ob 9. uri zvečer. Prisiljenci morajo tedaj leči v postelje, nehati med sabo občevati in ne smejo nikakor motiti miru, če ne se kaznujejo.

§ 26.

Čas za delo.

Eno uro potem, ko vstanejo, se začne delo in traja s primernimi presledki do 7. ure zvečer.

Kosilo je med 12. in 1. uro opoldne, večerja po leti med 6. in $\frac{1}{2}$ 7. uro in po zimi med 5. in $\frac{1}{2}$ 6. uro.

Zajtrk, kosilo in večerjo prinašajo iz kuhinje v delavnice prisiljenci, ki so vselej za to določeni.

Pred jedjo in po jedi morajo vsi prisiljenci opraviti kratko molitev, ki jo določi dušni pastir in ki jo pred drugimi moli sobar.

Če se kosilo pripelje na kraj, kjer delajo, se morajo zbrati na prostoru, ki ga za to določi njih voditelj, ter molitev vsak zase opraviti natihoma, nadalje se pa vesti tako, kakor velewa hišni red.

Menjavati, razdajati, zametati ali kakorkoli zlobno kvariti jedila ali njih ostanke, je prepovedano.

Nezaužite ostanke je puščati v posodah in jih nazaj prinašati v kuhinjo.

Vsak prisiljenec si mora svojo jedilno pripravo sam snažiti in spravljati. Jedilna posoda pa se umiva in spravlja v kuhinji.

Med jedjo počiva delo.

Čas za delo prisiljenecv, ki so določeni za domača opravila, kakor za strežnike pri bolnikih, za kuharje, strežnike pri živini in za snažilce, se začinja in nehava po tem, kakršno je delo in kakor ukaže ravnatelj.

Za prisiljence, ki delajo zunaj zavoda, velja delovni čas od 6. ure zjutraj do 12. ure opoldne in od 1. ure opoldne do 6. ure zvečer, oziroma po zimi od 7. ure zjutraj do 12. ure opoldne in od 1. ure opoldne do 5. ure zvečer.

Izjemoma se sme, če je nujnega dela na polju in na vrtu pri zavodu samem in če ukaže to ravnatelj, začeti delo ob 5. uri zjutraj in trajati najdalje do 8. ure zvečer s primernim odpočitkom.

§ 27.

Odpočitek na prostem.

Ob delavnikih hodijo prisiljenci, in to v poletenskih mesecih po dvakrat za 30 minut, v zimskih mesecih pa po enkrat za 45 minut v oddelkih na dvorišča, ki so za to določena. Tam se paroma izprehajajo, ne smejo pa sesti ali leči.

Ravnatelj določa čas in red teh izprehodov z ozirom na letno dobo in vreme.

Vsak prisiljenec, ki ga ni domači zdravnik zaradi zdravja oprostil teh izprehodov ali ki nima opravka na prostem, se jih mora udeleževati.

§ 28.

Opravila ob nedeljah in praznikih in služba božja.

Ob nedeljah in praznikih zvoni ob vsaki letni dobi ob 6. uri zjutraj, da je vstati. Ob $\frac{1}{2}$ 5. uri popoldne se peljejo prisiljenci v spalnice.

Služba božja je ob 8. uri zjutraj in ob 2. uri popoldne v domači kapeli. Udeležiti se je morajo pobožno vsi katoliški prisiljenci.

Med to službo božjo ostanejo nekatoliški prisiljenci pod nadzorstvom v delavnicah, kjer morajo opraviti pobožnost, ki jim jo vелеva njih vera.

Katoliški prisiljenci gredo po ukazilih dušnega pastirja k velikonočni in adventni izpovedi in so ob delavnikih po trikrat na teden pri sveti maši.

Za nekatoliške prisiljence določa službo božjo in druge pobožnosti dotični dušni pastir dogovorno z ravnateljem.

Po maši deli dušni pastir knjige iz domače knjižnice.

Ostali čas ob nedeljah in praznikih je prosto. Prisiljenci se smejo ta čas pregibati po dvoriščih ali brati in pisati, zabavati se s primernimi igrami, z godbo itd., kakor odredi ravnatelj.

§ 29.

Premija od zaslužka.

Zaslužek prisiljenecv pripada po zavodovih pravilih zakladu kranjske prisilne delavnice v pokritje vzdrževalnih stroškov za zavod, zatoorej ne gre prisiljencem pravica do plačila za njih delo.

Da se pa prisiljenec izpodbudi k večji pridnosti in da se bolj zanima za delo, se mu sme pripisati od zaslužka premija, katere visokost določi kranjski deželni odbor tarifoma.

Premije od zaslužka pa dobi prisiljenec v neomejeno last šele tisti dan, ko se izpusti iz zavoda; do tedaj jamčijo premije kot povračilo za škodo, ki jo prisiljenec provzroči zavodu ali s pobegom iz njega ali kako drugače.

Prisiljenec sme ob lepem vedenju in z ozirom na marljivost potrošiti v času, ko je v zavodu, del premije, in sicer v III. disciplinskem razredu 30 %, v II. 50 % in v I. 70 % v to, da si omisli ali dovoljenih postranskih užikov, ali da s posebnim ravnateljevim dovoljenjem

podpira svojce, ali v druge primerne namene, da si na pr. kupi obleke, poučnih in zabavnih knjig.

§ 30.

Dovoljeni postranski užitki.

Dovoljeni postranski užitki so:

Kruh, žemlje, špeh, maslo, sir, sol, poper, euker, klobase, prekajeno meso, kuhana svinjska glava, sadje, jajca, mleko; kava samo ob nedeljah in praznikih; pivo in vino samo s posebnim dovoljenjem ravnateljevim, in to za en dan piva le 5 *dl*, vina le 2·5 *dl*.

Tobak kaditi in tobak njuhati je dovoljeno samo, če privoli zdravnik; sploh pa se dovoli kaja samo prisiljenecem, ki se vedejo brez graje. Kaditi se sme samo na izprehodnih dvoriščih.

Kaditi med delom, v delavnicah in spalnicah in blizu predmetov, ki se lahko vnamejo, je strogo prepovedano.

Kedaj in kako je razdeljevati postranske užitke, določuje ravnatelj.

§ 31.

Obiski in pisma.

Prisiljenec sme z ravnateljevim dovoljenjem včasih sprejeti v obisk svojce, ki so na dobrem glasu, vpričo kake nadzorne osebe, sme pa govoriti ž njimi le v jeziku, ki ga razume ta oseba.

Pisma sme prisiljenec pisati svojim ljudem samo z dovoljenjem ravnateljevim, zlasti pa je priporočati

dopisovanje, s katerim si namerava prisiljenec po izpustu zagotoviti kje delo. Tako dopisovanje pospešuje ravnateljstvo, kolikor mu je mogoče.

Vsa pisma, ki prihajajo do prisiljenecv in ki odhajajo od njih, se morajo ravnatelju predložiti, da jih pregleda in podpiše (vidira).

Pisma, ki so v njih kakršnekoli nespodobnosti, se ne odpravljajo.

§ 32.

Nagrade.

Za vedenje brez graje in trajno pridnost se priznavajo naslednje nagrade:

1. premija od zaslužka;
2. dovolilo za nje delno porabo;
3. javna pohvala vpričo prisiljenecv;
4. dovolilo za sprejem priboljškov od vnanjih oseb;
5. imenovanje za sobarja;
6. boljše in pridobitnejše delo;
7. pomaknitev v višji disciplinski razred;
8. priporočilo za poprejšnji izpust.

§ 33.

Kazni.

Za vse prekrške tega hišnega reda ter za kazniva dejanja, ki so v občem kazenskem zakonu označena za prestopke in pregreške, se kaznuje po ministrskem ukazu z dne 4. julija 1860. l. (drž. zak. št. 173), oziroma po zakonu z dne 15. novembra 1867. l. (drž. zak. št. 131)

z disciplinarnimi kaznimi ne le neposredni storilec, ampak tudi vsak, ki k dejanju nagovarja, pri dejanju sodeluje ali ki redu nasprotno dejanje drugega prikriva, oziroma ga ne ovadi.

Kazni, ki se prisojajo, so naslednje:

1. Opomin in ukor na samem ali vpričo drugih prisiljenecv.

2. Odtegne se južina ali gorka večerja.

3. Odtegnejo se začasno postranski užitki in druge ugodnosti.

4. Odkáže se delo, ki je zoprnejše, trše ali ki donša manjšo premijo.

5. Prisiljenec se prestavi v slabejši disciplinski razred.

6. Prisiljencu se je postiti ob vodi in kruhu, ležati na trdem ležišču, vendar oboje ne večkrat kakor 3 dni v tednu in nikdar ne dva dni zaporedoma.

7. Samotni zapor do 4 tednov, primerno poostren s postom in s trdim ležiščem.

8. Temnica, toda brez presledka ne dalje kakor 3 dni.

9. Spone in kratki priklep do 6 ur.

10. Priveza na obroč do 2 ur.

Če prisiljenec zagreši hudodelstvo, se izroči pristojnemu sodišču, po prebiti kazni pa se zopet odda v zavod in se tu uvrsti v III. disciplinski razred.

Ravnotako se vsak prisiljenec, ki pobegne ali poskuša pobegniti ali ki drugemu pomaga pobegniti, ko se ujame, ne le strogo kaznuje in obsodi v povračilo stroškov za ujetbo in prigon ter v povračilo poneverjenih reči, ampak se vrhutega prestavi v III. disciplinski razred.

§ 34.

Detaširani oddelki.

Ta hišni red velja zmislooma vobče tudi za trajno detaširane oddelke prisiljenecv, v kolikor se dislokaciji primerno ne ukrene za vsak slučaj posebej.

§ 35.

Razglasitev hišnega reda.

IX. oddelek pravil, ki obsega predpise za vedenje prisiljenecv in poboljševancev, in ta hišni red je prisiljencem naznaniti pri njih vstopu in potem redno ob svojih dobah in oba očitno pribiti po spalnicah, delavnicah in učilnicah.

